

Zsolt Péter

A MICHAELPlus projekt Magyarországon

Ma már nem újdonság, hogy a kultúrának csakúgy, mint minden más terméknek és szolgáltatásnak piaca van. A világ, és benne Európa kulturális piaca egyre sokszínűbb. Az internet elterjedésével a kultúra reprezentálásának és fogyasztásának szokásai is gyökeresen megváltoztak. Ezen a piacon fennmaradni, elérhetővé, megtalálhatóvá tenni kulturális javainkat, eljutni valódi célcsoportunkhoz egyre nehezebb feladat. A MICHAEL projekt egy ígéretes kísérlet arra, hogy ezt a feladatot kulturális intézmények sikeresen teljesíthessék.

A MICHAEL és a MICHAELPlus projekt

A MICHAEL (*Multilingual Inventory of Cultural Heritage in Europe*) projekt 2004-ben indult, az Európai Bizottság „eTen” programja keretében három ország, Anglia, Franciaország és Olaszország részvételével. 2006 júniusában MICHAELPlus néven további 11 ország csatlakozott hozzá. Jelenleg 14 ország 31 szervezete tagja a konzorciumnak, amely alapító okiratában alapvetően fektette le a többi EU-tagállammal és szervezettel – beleértve az EU-hoz csak később, 2007 januárjában csatlakozó államokat – szembeni nyitottságot is. A jelenlegi partnerországok: Csehország, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Lengyelország, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Svédország és Spanyolország.

A konzorciumnak jelenleg három magyar tagja van: két minisztérium, az Oktatási és Kulturális Minisztérium (korábban: NKÖM), a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (korábban: IHM), továbbá a Neumann Kht. A minisztériumok a projekthez egy sajátos kötelezettségvállalással csatlakoznak: vállalták, hogy a projektidőszakban a digitalizálás, digitális kultúra, digitális infrastruktúra területein évente és fejenként 250 millió Ft-ot költenek. Ők tehát a bizottságtól nem kapnak támogatást, a projektet a digitális tartalom és infrastruktúra állami finanszírozásával segítik. A Neumann Kht., azon belül is a Nemzeti Digitális Adattár (NDA) feladata a projekt magyarországi szakmai végrehajtása.

A MICHAELPlus projekt költségvetése mindösszesen 48 758 013 euró. Ebből az Európai Bizottság támogatása 4 870 139 euró. A Neumann Kht. pro-

jekt költségvetése összesen 375 879 euró, ebből 329 650 euró támogatás, a fennmaradó 46 229 euró önrész.

A projekt célja az európai kultúra értékeinek bemutatása és megmutatása mind Európa, mind a világ számára. Ennek érdekében megkísérli egységes formátumban, közös infrastruktúrában, egységes adatmodell szerint összegyűjteni, egy közös ponttól elérhetővé és kereshetővé tenni az Európában fellelhető – elsősorban digitális – kulturális gyűjtemények (múzeumok, könyvtárak, levéltárak) leíró adatait.

A projekt végrehajtásában a partnerek legfontosabb céljai, feladatai:

- a nemzeti digitalizálási kezdeményezések koordinálása és integrálása;
- a projekthez kapcsolódóan közös szabványok és technikai modellek kidolgozása;
- bevált gyakorlatok, valamint „kompetencia-központok” azonosítása;
- partnerközi tapasztalatcserével egymás eredményeinek felhasználása;
- a digitalizálási kezdeményezések figyelemmel kísérése, monitorozása;
- közös technikai platform és közös, többnyelvű terminológia bevezetése;
- a platformon alapuló valódi és hasznos szolgáltatások kialakítása.

A projekt összhangban van a 2001–2005-ös Lundi Cselekvési Terv és az új Dinamikus Cselekvési Terv céljaival, gyökerei a Minerva és Minerva Plus projektekig, valamint az i2010 kezdeményezésig nyúlnak.

Mindezek érdekében a projekt gyakorlati céljai:

- közös metaadatszabvány bevezetése;

- a gyűjtemény leírásának egységesítése, különös tekintettel a metaadatokra, adatmodellre, terminológiára és szolgáltatásmodellre;
- összeurópai interoperabilitás;
- az egységes terminológia segítségével többnyelvű kereshetőség megoldása;
- egy „valódi”, hasznos, a tényleges eredmények bemutatására alkalmas szolgáltatás létrehozása.

A projekt fő alapelvként rögzíti a különböző helyzetű társadalmi csoportok – fiatalok, idősek, fogyatékkal élők, hátrányos helyzetűek, továbbá a diákok, kutatók és az „egyszerű érdeklődők” – sajátos igényeinek figyelembevételét.

Az adatmodell

A MICHAEL projekt – ellentétben az egyre szaporodó, ám megvalósíthatóság tekintetében jóval összetettebb, nagyobb technikai felkészültséget és hatványozott erőforrásokat igénylő adat- vagy tárgyszintű metaadat-gyűjteményekkel – eggyel magasabb (kevésbé mély) *gyűjteményi* szinten próbálja meg az összeurópai kulturális katalogizálást. Fontos megjegyezni, hogy nem határozza meg külön a digitális gyűjtemény fogalmát, a döntést a gyűjteményeket gondozó egyes intézmények belátására bízta.

Első lépésként – a már több éve létező francia adatmodellt alapul véve – létrejött egy saját gyűjteményleíró adatmodell. Az adatmodell öt fő *adat-egységet*, továbbá minden egységen belül több *adatszekciót* definiál. Az adategységek a következők:

- a digitális gyűjtemény adatai,
- az intézmény adatai,
- a szolgáltatás vagy termék adatai,
- a projekt vagy program adatai,
- a fizikai gyűjtemény adatai.

A projekt célja elsősorban a digitális gyűjtemények katalogizálása, így az adatmodellben is kiemelt szerepet kapnak a digitális gyűjtemények leíró adatai. Az első adategység *leírás* adatszekciójába kerülnek a gyűjtemény legfontosabb jellemzői: neve, nyelve, digitális formátuma, jogi státusa, hozzáférhetősége stb. A *tárgy* adatszekcióba kerülnek a digitális gyűjtemény tárgyára, a gyűjtemény eleminek földrajzi, időbeli jellemzőire, továbbá a tárgyakhoz kapcsolódó nevezetes személyekre, eseményekre, földrajzi helyekre vonatkozó metaadatok. Szintén ebben az adategységben, az illusztráció szekcióban kap helyet a gyűjtemény logója, illetve egyéb arculati, vizuális megjelenítője.

A további négy adategységet az adatmodell a digitális gyűjteményhez kapcsolódó adatcsoportokként határozza meg:

- a digitális gyűjteményt gondozó intézmény adatai (elnevezés, cím, vezető, illetve kapcsolattartó elérhetősége, weboldal, státus stb.);
- a digitális gyűjteményhez kapcsolódó termék vagy szolgáltatás adatai (név, leírás, elérhetőség, a hozzáférés módja, technikai információk, jogi korlátok stb.);
- a digitális gyűjteményhez vagy létrejöttéhez, illetve a szolgáltatáshoz vagy termékhez kapcsolódó projekt, illetve program adatai (a projekt neve, leírása, ütemezése, finanszírozója, a kapcsolatfelvétel módja stb.);
- a digitális gyűjteményhez kapcsolódó fizikai gyűjtemény adatai (név, földrajzi elhelyezkedés, típus, státus stb.).

A projekt és az adatmodell lehetőséget nyújt arra, hogy az adatbázisba intézmények, fizikai gyűjtemények, illetve projektek digitális gyűjtemény nélkül is bekerülhessenek, azonban csak olyanok, amelyek a jövőben létrejövő digitális gyűjteményhez kapcsolódnak.

A szolgáltatás

A nemzeti MICHAEL-szolgáltatások

A MICHAEL adatmodell alapján majdan létrejövő nemzeti elektronikus katalógusok a nemzeti weboldalakon lesznek kereshetők és böngészhetők. Jelenleg három nemzeti MICHAEL-portál és keresőszolgáltatás működik, a MICHAEL projektet elindító három ország: az Egyesült Királyság, Franciaország és Olaszország (1., 2., 3. ábra).

Az összeurópai szolgáltatás

A MICHAEL projekt legfontosabb, leglátványosabb eredménye az európai MICHAEL-portál. A portál már jelenleg is működik, felületén egyelőre a projektet indító három ország adatbázisai kereshetők és böngészhetők; később a MICHAELPlus 11 további tagországának adataival bővül (4. ábra). A portál címe: <http://www.michael-culture.org/>.

A portálon elérhető többnyelvű metaadatbázis könnyebb kereshetőségéhez elengedhetetlen a közös terminológia minél szélesebb körű alkalmazása. Ezt szolgálja a kifejezetten erre a célra felállított terminológiai munkacsoport, amelynek feladata a már alkalmazott kifejezések feltérképezése, alkalmazhatóságuk vizsgálata, valamint közös ajánlások megfogalmazása. Ez a munkacsoport – a TEL (*The European Library*) projekt szakértőivel

közösen – dolgozik a TEL és a MICHAEL adatmodellek közötti átjárhatóság megteremtésén, vala-

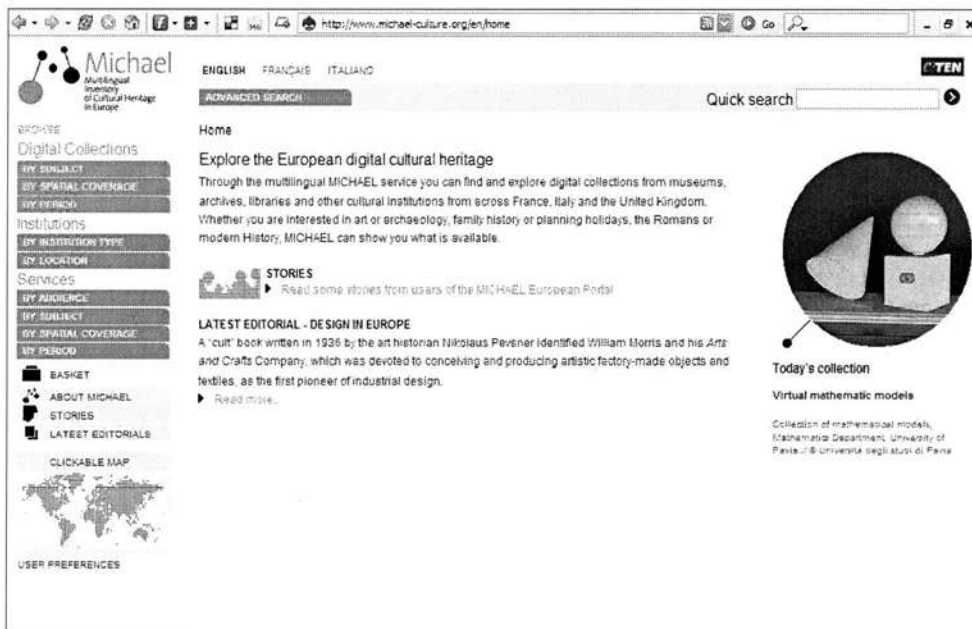
mint a két projektben használt terminológia megfeleltetésén.

1. ábra Az angol MICHAEL-portál, <http://www.michael-culture.org.uk/>

2. ábra A francia MICHAEL-portál, <http://www.michael-culture.fr/>

3. ábra Az olasz MICHAEL-portál, <http://www.michael-culture.it/>

4. ábra Az európai MICHAEL-portál

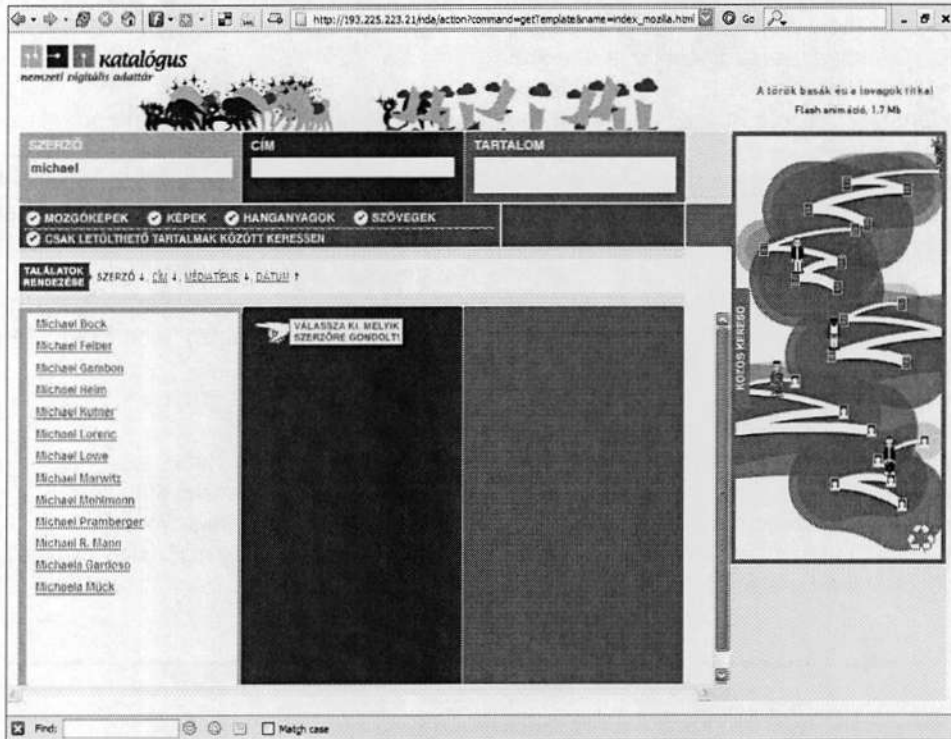
A MICHAELPlus Magyarországon

A MICHAELPlus projekt magyarországi szakmai gondozója a Neumann Kht. keretei között működő Nemzeti Digitális Adattár (NDA, <http://www.nda.hu/>).

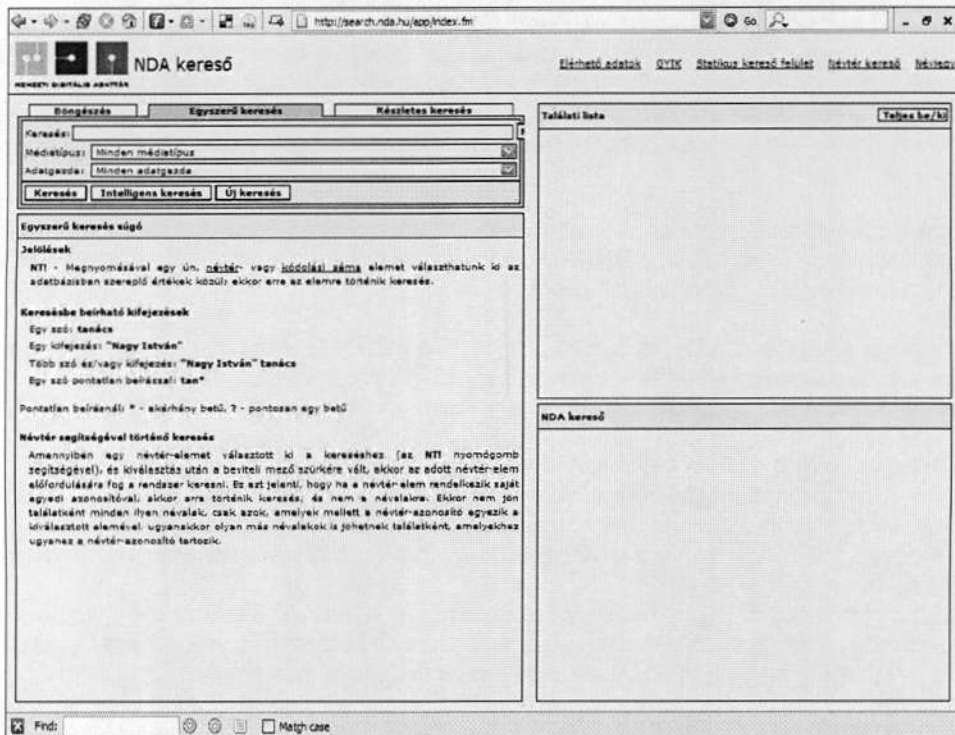
Az NDA egy – korábban már említett – műtárgy szintű metaadatbázist, protokollt, szabványt és infrastruktúrát fejleszt és tart fenn. Az NDA a csatlakozó szervezetek minősített Dublin Core (qDC) szabvány szerinti metaadatait gyűjti be az

OAI-PMH protokoll szerint, és teszi elérhetővé független szolgáltatásgazdák számára, továbbá

egy felületen kereshetővé az NDA által fenntartott keresőkben (5., 6. ábra).

5. ábra NDA-kereső 1.0

6. ábra NDA-kereső 1.5

A MICHAELPlus projekt eredményeként létrejövő gyűjteményi metaadatbázis az NDA számára a már létező, tárgyszintű metaadatbázis egyfajta kiegészítését, bővítését is jelenti, ezért amellett, hogy az NDA elindítja és szolgáltatja a magyar MICHAEL adatbázist és keresőt, meg kívánja oldani a két adatbázis integrált megjelenítését és kereshetőségét is. Így egy felületről lesznek elérhetőek a gyűjtemény egyes tárgyainak, illetve a gyűjteménynek, valamint az azt gondozó intézménynek az adatai.

A projekt 2007 tavaszára-nyarára jut el abba a szakaszba, hogy megkezdődhet a magyarországi digitális gyűjtemények feltárása és rögzítése. Az ezres mennyiségben található magyarországi gyűjtemények teljes feltérképezése szinte lehetetlen feladat, ezért nem elegendő a „központi” akarat és szándék, szükség van az összes magyarországi, már jelenleg, vagy a közeljövőben digitális gyűjteménnyel rendelkező intézmény tevékeny részvételére: a kapcsolat felvételére, a felkínált adatlap

kitöltésére, a későbbiekben pedig a folyamatos karbantartásra. Ehhez segítséget nyújt a hamarosan induló magyar MICHAELPlus weboldal csakúgy, mint a projektiroda munkatársai.

Összegzés: A MICHAELPlus projekt a magyarországi intézmények számára egy viszonylag kevés erőforrást igénylő, ám kiemelkedő lehetőség arra, hogy az interneten elérhetőek, láthatók és megtalálhatóak legyenek. A kulturális piac telített, és egyre nehezebb lesz a potenciális látogatók, felhasználók, támogatók megtalálása. A MICHAEL-portálon való jelenlét egy ilyen lehetőség, érdemes vele élni.

Zsolt Péter

a Neumann Kht.

NDA projektvezetője.

E-mail: zsolt.peter@nda.hu

**Rády Ferenc
(1942–2007)**

Nem tudok Rólád imi Feri, csak úgy, hogy Neked írok. Persze elmondhatnám az első és aztán sokszorossá vált, sőt „munkarendbe” igazodott OMIKK-os (vagy – legjobb emlékezetem szerint még OMKDK-s) találkozások, majd az érdeklődő, kitűnő képességű, szorgalmas és megbízható – nem sokáig, de számomra emlékezetesen – velem dolgozó munkatárs történetét, de már akkor is éreztem, és aztán pedig évek során meggyőződtem róla, hogy van/volt egy sajátos tulajdonságod: a mindenkori munkához és a mindenkori főnökhöz (bár én sohasem voltam igazán főnököd) úgy tudtál szellemileg és munkában igazodni, hogy ez pótolhatatlanná és baráttá – tett.

Aztán „történelmileg” rövid idő alatt kinőtted ezt a korszakot – ezt nemcsak szellemileg, hanem határozottabbá, önértetesebbé vált alkotóddra is értem. Később az OMIKK-tól megváltál. Nem sok munkahelyed volt, de – biztos vagyok benne, sőt tudom – mind egyikben ugyanúgy szeretetet és megbecsülést arattál, mint „nálunk”.

Számomra sajnálatosan egyre kevesebbszer találkoztunk (annyira, hogy hosszú idők alatt csak a Zeneakadémián, ahol ugyanaz a koncertbérletünk volt, és a szembeni erkélyülésre integettünk egymásnak, illetve a szünetekkor beszélünk egy kicsit), ha pedig mégis „szakmailag” találkoztunk, az ilyen alkalmakkor is éreztem, hogy eleve kitűnő képességeidet jól hasznosítod.

Végül az OSZK. Sokoldalúságod, szakmai lelkiismeretesség, az emberekkel való bánni tudás szinte predesztinált ottani munkádra. Ugyanakkor olyan figyelmes maradtál, mint amilyen mindig voltál. Ezt sokaktól hallottam, de magam is tapasztaltam, mind hivatalos találkozásokkor, mind ha „összefutottunk”. Vezető beosztásodban és munkakörödben ugyanolyan kedves és közvetlen maradtál, mint korábban. Egyszer egy apróságot szóvá tettem, és személyesen is tanúja lehettem gyors intézkedésednek.

Aztán jött a rossz hír betegségről. Mint gondolom, nemcsak családiról és szűkebb baráti körödben, hanem a szakmában is sokan szerettük volna hinni, hogy ezt az utolsó „nehézséget” is elintézed. Soká küzdöttél is velem, mindenki aggodalmától kísérve, míg aztán ez az „intézkedés” a nagyobb erővel szemben már nem lehetett eredményes. Nehéz ezt leírni, úgy hogy ne tűnjék üres frázisnak, de mindenki, aki igazán ismert, tudja, hogy mekkora veszteség a kolléga, szakember, a tette aggodalmától kísérve, kész vezető távozása. Nem frázis a sokszor leírt két szó:

Emlékedet megőrizzük.

Vajda Erik